

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра естрадно-вокального мистецтва

ХОРОВЕ ДИРИГУВАННЯ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань : **02 «Культура і мистецтво»**
Спеціальність: **025 «Музичне мистецтво»**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітньо-професійна програма **Естрадний спів**

Статус дисципліни **обов'язкова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

**Івано-Франківськ
ЗВО «Університет Короля Данила»
2022**

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	2-4	
Семестр	3-8	
Кількість кредитів ECTS	6	
Аудиторні навчальні заняття		-
	практичні	84 (в годинах)
Самостійна робота		96 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	залік	

Мета дисципліни: формування теоретичних знань та практичних умінь з вокально-хорового виконавства, а також художньо-естетичний розвиток особистості засобами хорового мистецтва.

Завдання дисципліни: засвоєння специфіки хорового мистецтва та опанування ключових знань щодо хорового виконавства; удосконалення практичних умінь з хорового диригування; виховання уміння вирішувати творчі завдання при роботі з хором; ознайомлення з творами хорової літератури для розширення кругозору студентів та розвитку їх загального музично-естетичного рівня.

Предмет дисципліни: практичний інструментарій для виховання диригентсько-виконавської, сценічної культури, уміння поводитися з мистецьким колективом і в колективі, практикум вокально-хорової роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні прийоми хорового диригування;
- хоровий репертуар і методику його розучування;
- художньо-виконавські можливості хорових голосів;
- професійну термінологію;
- хоровий репертуар;
- особливості виконання, характерні для різних музичних стилів, жанрів, епох;
- методичну літературу з хорового мистецтва;
- можливості розвитку мануальної техніки;
- особливості вокально-хорового виконання;
- особливості роботи над музичним твором;
- методи і прийоми диригентської роботи;
- способи оцінки власного диригування;
- особливості праці хорового диригента при роботі з хором, специфіку репетиційної роботи з хором;

вміти:

- проводити методичний і виконавський аналіз хорових творів;
- застосовувати методику розучування хорового репертуару;
- професійно і психофізично володіти собою в процесі диригентсько-виконавської роботи;
- використовувати слуховий контроль для управління процесом виконання;
- застосовувати теоретичні знання у виконавській практиці;
- користуватися спеціальною літературою;
- самостійно працювати над хоровим репертуаром;
- співати хорові партії;
- використовувати мануальну техніку при диригуванні;
- усвідомлювати і розкривати художній зміст музичного твору;
- прочитувати нотний текст в усіх його деталях і на основі цього створювати інтерпретацію хорового твору;
- застосовувати усі динамічні відтінки і нюанси;

- самостійно знаходити шляхи і методи подолання труднощів технічного і художнього порядку;
- володіти навичками (роботи хорового колективу; активної дії на аудиторію з метою донесення до неї інформації на основі володіння елементами зовнішньої виразності (мануальної техніки); роботи в творчому колективі у рамках єдиного художнього задуму; методикою освоєння інтонаційно-ритмічних і художньо-виконавських труднощів, закладених у хоровому репертуарі; вокально-хоровою та диригентською технікою для освоєння репертуару різних стилів і жанрів).

Вивчення дисципліни «Хорове диригування» дає можливість спрогнозувати результати майбутньої творчої діяльності з достатньою для прийняття рішень точністю ще на етапі її планування. Перевагою методів, які використовуються для моделювання такої діяльності, є їх особистісна орієнтованість.

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Елементарна теорія музики	Хореографія та сценічний рух
Сольфеджіо	Гармонія
Фортепіано	Історія української музики
Історія західно-європейської музики	

Професійні компетентності, яких набувають студенти внаслідок вивчення навчальної дисципліни згідно стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (затвердженого наказом МОН України №727 від 24.05.2019 р.)

Код компетентності	Назва компетентності	Результати навчання
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	РН 1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності. РН 2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої РН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних
ЗК4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	
ЗК6	Навички міжособистісної взаємодії.	
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	
СК6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	
СК8	Здатність здійснювати диригентську діяльність.	
СК13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	

		інтерпретацій. РН 9. Демонструвати володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики та композиції, вміння здійснювати переклад музичних творів для різних колективів (оркестру, ансамблю, хору). РН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.
--	--	--

ПОЛІТИКА КУРСУ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
Відвідування занять є важливою складовою навчання. Усі пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Дозволяється вільне відвідування лекцій студентам за індивідуальним графіком навчання. Якщо студент відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
ПОВЕДІНКА В АУДИТОРІЇ
Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися норм і правил внутрішнього розпорядку відповідно до Статуту ЗВО «Університет Короля Данила», Правил поведінки здобувачів освіти та Кодексу корпоративної етики. Кожен студент має виявляти наполегливість, старанність, зацікавлення дискутувати, ставити запитання викладачеві як під час лекцій, так і під час семінарських чи практичних занять. Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися один до одного, бути урівноваженими, уважними та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
На початку вивчення курсу викладач знайомить студентів з основними пунктами Положення про академічну доброчесність, відповідно до якого і здійснюється навчальний процес. Під час виконання письмових тестових завдань недопустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими (оригінальними).

ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів відповідно до «Положення про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти» розглядає та вирішує перший проректор або проректор з навчальної роботи на підставі заяви студента або подання декана.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- вербальні (розповідь, пояснення, бесіда, метод вербалізації змісту художніх творів);
- наочні (спостереження, демонстрація);
- інтерактивні (диспути, дискусії, діалоги, спільного аналізу, мозкової атаки, стимулююче оцінювання, вільний вибір завдання, метод проектів);
- мистецькі (метод вербалізації змісту художніх творів, історичних паралелей, метод створення креативного поля);
- інформаційні методи (відеофіксації виконавських дій);
- практичні (ділові ігри, метод наочного показу аналізу твору, побіжного осягнення партитури, ескізного та детального аналізу музичних творів, мистецького вправлення, моделювання проблемних репетиційних ситуацій).

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система оцінювання результатів навчання студентів II-IV курсу за освітньо-професійною програмою «Естрадний спів» здійснюється відповідно до «Положення про систему контролю та оцінювання знань ...». Кожен вид контролю передбачений з урахуванням результатів навчання.

Видами діагностики та контролю знань студентів з навчальної дисципліни є:

1. Поточний контроль – усне опитування та виконання практичних завдань (творчі завдання), виступи, презентації на практичних заняттях. Оцінювання здійснюється за національною чотирибальною шкалою – “2”; “3”; “4”; “5”.

Фіксація поточного контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі автоматично обчислюється підсумкова оцінка та здійснюється підрахунок пропущених занять. Усереднена оцінка переводиться в 100-бальну шкалу згідно нижченаведеної таблиці.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов’язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів) без права перездачі.

Студенти повинні мати оцінки з не менше 50% аудиторних занять.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які за результатами поточного контролю отримали 35 балів і більше. Усі студенти, що отримали 34 бали і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

ШКАЛА В БАЛАХ	ОЦІНКА ЗА ШКАЛОЮ ECTS	НАЦІОНАЛЬНА ШКАЛА	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
90–100 балів	A	5 «відмінно»	відмінне виконання індивідуальних практичних завдань лише з незначною кількістю помилок.

83–89 балів	B	4 «дуже добре»	якісне виконання індивідуальних практичних завдань вище середнього рівня з кількома помилками / в цілому правильне виконання індивідуальних практичних завдань з певною кількістю суттєвих помилок.
76–82 бали	C	4 «добре»	
68–75 балів	D	3 «задовільно»	непогане виконання індивідуальних практичних завдань, але зі значною кількістю недоліків / виконання індивідуальних практичних завдань відповідає мінімальним критеріям.
60–67 балів	E	3 «достатньо»	
35–59 балів	FX	2«незадовільно»	незадовільне виконання індивідуальних практичних завдань із можливістю повторного складання / невиконання індивідуальних практичних завдань з обов'язковим повторним курсом.
0–34 бали	F	2«неприйнятно»	

2. Підсумковий (семестровий) контроль проводиться для встановлення рівня досягнення здобувачами освіти програмних результатів навчання з навчальної дисципліни (освітнього компонента), після завершення вивчення дисципліни.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі диференційованого заліку/екзамену у вигляді усного опитування та практичних творчих завдань. Підсумковий контроль відбувається згідно розкладу заліково-екзаменаційної сесії.

За результатами підсумкового контролю студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не склали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях, оцінюється в балах (національної шкали, 100-бальної шкали й шкали ЄКТС) і є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Студенти можуть підвищувати свій рейтинг під час екзаменаційній сесії через одноразову повторну перездачу, попередньо подавши заяву адміністрації факультету не пізніше одного робочого дня після сесії.

Одержаний при підвищенні рейтингу результат буде остаточним при виставленні підсумкового контролю.

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

3. Оцінювання самостійної роботи проводиться як під час поточного, так і під час підсумкового контролю знань.

Оцінювання самостійної роботи, яка передбачена в тематичному плані дисципліни разом з аудиторною роботою, здійснюється під час проведення семінарських, практичних занять, навчальної практики. Поточний контроль передбачає усну відповідь, написання доповіді та виступ, виконання індивідуальних завдань, відпрацювання практичних навичок тощо.

Виставлення балів за самостійну роботу під час поточного контролю обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями. Бали додаються до балів, які отримав студент під час поточного контролю, але не більше, ніж кількість балів з оцінювання окремої теми заняття.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, контролюється під час підсумкового контролю.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ХОРОВЕ ДИРИГУВАННЯ»**

1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс 2, семестр 3

Тема I. Диригування як дисципліна вокально-хорової підготовки.

1. Вступ до предмета. Постать диригента.
2. Диригентська постава, робота диригентського апарату. Позиції диригування. Розмежування функцій рук.
3. Проблема «точки відбиття» у диригентському жесті. М'язова пам'ять.
4. Опанування простих диригентських схем «на 2», «на 3» і «на 4».

Курс 2, семестр 4

Тема II. Робота з хоровою партитурою.

1. Відомості про хорові партитури, практичне розміщення голосів в хорах різних типів та видів.
2. Гра партитур виконуваних творів на фортепіано.
3. Спів хорових голосів.
4. Диригування нескладних творів у розмірах 2/4,3/4,4/4.

Курс 3, семестр 5

Тема III. Мануальна техніка: звуковедення та штрихи.

1. Показ ауфтакту та зняття на різні долі такту.
2. Штрихи non legato, legato, portamento, staccato у жесті.
3. Види фермат та відображення їх у жесті.
4. Динамічні відтінки та амплітуда жесту.

Курс 3, семестр 6

Тема IV. Ускладнення диригентських завдань.

1. Затримані ноти.
2. Диригування складних розмірів.
3. Пунктирні ритми. Дроблення основної метричної одиниці.
4. Диригування творів у перемінних розмірах. Зміна темпів.
5. Принципи спрощення диригентської схеми.

Курс 4, семестр 7

Тема V. Виконавська інтерпретація.

1. Темпові зрушення. Агогіка.
2. Пошук кульмінації. Художні наголоси. Філірування жесту.
3. Характер жесту при сповільненні чи прискоренні перед зняттям.

Курс 5, семестр 8

Тема VI. Усунення психофізіологічних затисків.

1. Психологія диригента. Вироблення виконавської впевненості.
2. Вправи на звільнення диригентського апарату.
3. Зміна жесту та образу відповідно характеру твору.
4. Відносний спокій та активне зрушення: фізичний та психологічний стан.

2. Тематичний план

№ п/п	Назва тем	Кількість годин				
		всього	аудиторних	лекцій	практичних	самостійна робота
1	Диригування як дисципліна вокально-хорової підготовки.	30	14	-	14	16

2	Робота з хоровою партитурою.	30	14	-	14	16
3	Мануальна техніка: звуковедення та штрихи.	30	14	-	14	16
4	Ускладнення диригентських завдань.	30	14	-	14	16
5	Виконавська інтерпретація.	30	14	-	14	16
6	Усунення психофізіологічних затисків.	30	14	-	14	16
	Загальна кількість годин на вивчення дисципліни	180	84		84	96

3. Теми практичних занять

№ п/п	№ заняття	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1	Диригування як дисципліна вокально-хорової підготовки	14
2	Тема 2	Робота з хоровою партитурою	14
3	Тема 3	Мануальна техніка: звуковедення та штрихи	14
4	Тема 4	Ускладнення диригентських завдань	14
5	Тема 5	Виконавська інтерпретація	14
6	Тема 6	Усунення психофізіологічних затисків	14
Всього лекційних занять			84

4. Самостійна робота

Назва теми	Зміст завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендовані джерела інформації
Тема 1. Диригування як дисципліна вокально-хорової підготовки.	<p>Опрацювати наступні завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> Зробити вокально-хоровий, музично-теоретичний аналіз творів програми з диригування. Навчитися давати тональність творів від камертону «ля». Навчитися співати хорові партії. Навчитися співати хорові твори «вужиком». Грати хорові партитури на фортепіано. Вивчити хорові твори програми з диригування напам'ять. Опрацювати життєвий і творчий шлях відомих хорових композиторів і диригентів. Підготувати презентацію. Здійснити огляд та презентувати творчість кращих національних хорових колективів. 	16	1,3,4
Тема 2. Робота з хоровою партитурою.		16	1,3,4
Тема 3. Мануальна техніка: звуковедення та штрихи.		16	1,3,5,6
Тема 4. Ускладнення диригентських завдань		16	3,4
Тема 5. Виконавська інтерпретація.		16	2,4,5
Тема 6. Усунення психофізіологічних затисків.		16	1,3
Разом самостійної роботи студентів		96	

1. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ВИКОНАННЯ МУЗИЧНОЇ ПРОГРАМИ

Індивідуальна програма з хорового диригування складається з трьох різнохарактерних музичних творів (а саррелла, з супроводом, з дитячого репертуару) та передбачає їх підготовку студентами напам'ять. Окрім того студенти мають навчитися грати хорову партитуру на фортепіано та співати хорові партії одного з твору індивідуальної програми.

РЕКОМЕНДОВАНІ ХОРОВІ ТВОРИ

для підготовки до виконання індивідуальної програми

Твори для жіночого хору а саррелла

1. Білаш О. «Білі лебеді»
2. Безкоровайний В. «Коломийки»
3. Демуцький П. «Ми бачили світ істини»
4. Дичко Л. «Прийдіть поклонітесь»
5. Домінчен К. «Маринонька»
6. Козак Є. «По діброві вітер віс»
7. Колесса Ф. «Ягілочка»
8. Леонтович М. «А вже весна»
9. Леонтович М. «Ой, сивая зозуленька»
10. Леонтович М. «Тиха вода»
11. Леонтович М. «Пливе човен»
12. Людкевич С. «В калиновім лісі»
13. Мельник М. «Ой, на горі жито»
14. Стеценко К. «Павочка ходить»
15. Фільц Б. «Богородице Діво»
16. Чесноков П. «Душе моя»
17. Шаповаленко В. «Летить куля»

Твори для чоловічого хору саррелла

1. Воробкевич І. «Дика рожа»
2. Воробкевич І. «Над Прутом у лузі»
3. о. Дрозд М. «Херувимська»
4. Гордійчук А. «Йшли корови із діброви»
5. Гринишин М. «Ой у полі три криниченьки»
6. Леонтович М. «Гаю, гаю»
7. Леонтович М. «Отамане, батьку наш»
8. Леонтович М. «Приїхали три козаки»
9. Матюк В. «Як ніч мя покриє»
10. Орлов Я. «Бандуристе, орле сизий»
11. о. Серафим «Благослови, душе моя, Господа»
12. Січинський Д. «Нудьга гнітить»
13. Сов'як Р. «Вже вечір вечоріє»
14. Степурко В. «Архангельський глас»
15. Степурко В. «Адам від землі»
16. Стеценка К. «Удосвіта встав я»
17. Турчанінов О. «Літургія Іоанна Златоуста»

18. Твори для мішаного хору саррелла

1. Барвінський В. «Що то за предиво»
2. Березовський М. «Радуйтеся, праведнії»
3. Бондаренко О. «Порізала пальчик»

4. Бортнянський Д. Хоровий концерт № 3
5. Бортнянський Д. «Хваліте Господа»
6. Брукнер А. «Ave Maria»
7. Брукнер А. «Gradual»
8. Вагнер Р. «Пробудження» хор з опери «Нюрнберзькі мейстерзінгери»
9. Ведель А. «Покаяніє»
10. Ведель А. Хоровий концерт № 14
11. Вербицький М. «Святий Боже»
12. Гайворонський М. «На Рождество»
13. Гнатишин А. «О горе мені»
14. Гуно Ш. «Ave Verum»
15. Гуно Ш. «Кугіє»
16. Гурко Р. «Богородице Діво»
17. Грубер Ф. «Свята ніч»
18. Козак Є. «Думи мої»
19. Колесса Ф. «В гаю зелененькім»
20. Колесса М. «Ой у полі криниченька»
21. Колесса М. «Зоряна ніч»
22. Кошиць О. «Благослови, душе моя, Господа»
23. Кошиць О. «Ой, ходить сон»
24. Леонтович М. «В полі-полі плужок ходить»
25. Леонтович М. «Зашуміла ліщинонька»
26. Леонтович М. «Котилася зірка»
27. Леонтович М. «Льодолом»
28. Леонтович М. «Ой, з-за гори кам'яної»
29. Леонтович М. «Ой, ходить Семенко»
30. Леонтович М. «Отче наш»
31. Леонтович М. «Піють півні»
32. Леонтович М. «Пряля»
33. Леонтович М. «Щедрик»
34. Лисенко М.–Кошиць О. «Боже, великий, Єдиний»
35. Моцарт В. А. «Літній вечір»
36. Ноулз Дж. «Благослови»
37. Пярт А. «Богородице Діво»
38. Січинський «Отче наш»
39. Січинський Д. «Пісне моя»
40. Сильвестров В. Хоровий цикл «Псалми»
41. Стеценко К. «Благослови, душе моя, Господа»
42. Стеценко К. «На Йорданській річці»
43. Тесля С.–Дерев'яно Б. «Ірмос Вознесіння»
44. Чесноков П. «Жертва вечірня»
45. Яциневич Я. «Святий Боже»
46. Яциневич «Херувимська»

Твори з супроводом

1. Бах Й. С. –Гуно Ш. «Ave Maria»
2. Бетховен Л. «Ода радості»
3. Брамс Й. «Вальс»
4. Брамс Й. «Колискова»
5. Гулак-Артемівський С. фінальний хор з опери «Запорожець за Дунаєм»
6. Данькевич К. Жіночий хор з опери «Богдан Хмельницький»
7. Дубравін В. «Рояль»
8. Ешпай А. «Пісня про криниці»
9. Купчинський Р.–Козак Є. «Човник хитається»

10. Кос-Анатольський А. «Краю мій»
11. Лисенко М. «Орися ж ти, моя ниво»
12. Лисенко М. «Пливе човен»
13. Людкевич С. «Пою коні при Дунаю»
14. Майборода П. «Київський вальс»
15. Матюк В.–А. Кос-Анатольський «Родимий краю»
16. Моцарт В. А. Хорові сцени з «Реквієму»
17. Моцарт В. А. «Тумани розстали» хор з опери «Весілля Фігаро»
18. Россіні Дж. Хор тирольців з опери «Вільгельм Тель»
19. Січинський Д. «Ой, сама ж я, сама»
20. Січинський Д. «Чом, чом, чом, земле моя?»
21. Стеценко К. «Україно-мати! Кат сконав...»
22. Цигилик Б. «Я сьогодні від вас від'їжджаю»
23. Шамо І. «Зозуленька»
24. Штогаренко І. «Колискова»
25. Шуберт Ф. «Ave Maria»
26. Фібіх З. «Поема»
27. Фільц Б. «Любимо землю свою»
28. Фіцалович І. «Молоді літа»

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Заверуха О. Л., Чернета Т. О. Вокальний ансамбль: навч.-метод. посібник для студентів ЗВО. КорсуньШевченківський: ФОП Майдаченко І. С., 2022. 116 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41757/>
2. Обух Л. В. «Лелеча доля» : збірка музичних творів з репертуару вокального колективу «Лад» : навчальний посібник з вокально-хорових дисциплін. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2020. 136 с. *
3. Сичевська В. В. Вокальний ансамбль : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир : Видавець В. Б. Котвицький, 2013. Ч. I. 200 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_vfmf/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=VFMF&P21DBN=VFMF&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=3&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9C%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%BA%20%D0%90
4. Сичевська В. В. Вокальний ансамбль : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир : Полісся, 2019. Ч. II. 166 с. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/34332>
5. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика): Навчальний посібник. Видання третє, доповнене. Харків: ХНПУ, 2018. 212 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1684/1/Смирнова%20Т.%20А.%20Хорознавство%20.pdf>

* - вказаний посібник наявний в університетській бібліотеці